یادداشت

آموزش‌وپرورش ووعده‌های فراموش‌شده!

محمدرضا نیک‌نژاد . آموزگار

● در بسیاری از انگاره‌های آموزشی نو، پرورش فردی و اجتماعی نوآموزان از بایسته‌ترین هدف‌های آموزشی به شمار می‌آید و در آموزش‌وپرورش‌های پیشرو، بخش مهمی از برنامه درسی- به‌ویژه در دوره‌های نخست آموزش- صرف آموزش‌های شهروندی و آشنایی دانش‌آموزان با حقوق و تکالیف فردی و اجتماعی آنان می‌شود. اما شوربختانه این هدف‌ها در ساختار آموزشی نمره‌محور و کنکورمدار ما دهه‌هاست که پیگیری نمی‌شود. با روی‌کارآمدن دولت یازدهم و سخنان رئیس‌جمهور درباره آموزش‌وپرورش، امیدهایی برای ورود این آموزه‌ها و بهادادن به آنها در ساختار آموزشی پدید آمد. برای نمونه در خبری در نخستین سال دولت یازدهم می‌خوانیم: «رئیس‌جمهور از مسئولان آموزش‌وپرورش و مدارس خواست ساعتی را تحت عنوان زنگ کتاب در برنامه‌های آموزشی مدارس اختصاص دهند و گفت: خوب است ساعتی در هفته یا ماه به کتاب‌خوانی و توضیح آنچه دانش‌آموزان در کتاب می‌خوانند در جمع خودشان اختصاص داده شود... . دکتر روحانی با تأکید بر اینکه لازم است زنگ انشا در مدارس احیا شود، ایجاد زنگ گفت‌وگو در مدارس را به عنوان سومین و آخرین پیشنهاد خود مطرح کرد و گفت: به‌خصوص در دوره تحصیلی متوسطه و سال‌های پایانی تحصیلات دبستان خوب است ساعات گفت‌وگو و مباحثه ایجاد شود تا دانش‌آموزان با گفت‌وگوکردن با یکدیگر و نقدکردن مؤدبانه از همین دوران آشنا شوند...» (رسانه‌ها، دوشنبه یکم مهر ۹۲). تا یک سال پس از آن هم گاه‌گداری دست‌اندرکاران از ورود چنین درس‌هایی به برنامه درسی می‌گفتند. باز برای نمونه «حمیدرضا کفاش، درخصوص مطالبات رئیس‌جمهوری از آموزش‌وپرورش که محورهای آن را در روز بازگشایی مدارس اعلام کرد، گفت: برای موضوعات انشا، کتاب‌خوانی و گفت‌وگو ماده‌واحده‌ای در شورای عالی آموزش‌وپرورش تنظیم شده که قبل از پایان سال در شورا مطرح و تصویب می‌شود» (رسانه‌ها ۲ تیر ۹۳).

اما اکنون و پس از گذشت سه سال از این پیشنهادها و گذشت بیش از دو سال از گفته‌های معاون پرورشی وزیر آموزش‌وپرورش، هنوز نه از زنده‌کردن زنگ انشا خبری هست و نه از راه‌اندازی زنگ گفت‌وگو و زنگ کتاب‌خوانی! اگرچه یکی از دست‌اندرکاران برای توجیه ناتوانی در گنجاندن این زنگ‌ها در برنامه درسی گفت که این فعالیت‌ها در کنار درس‌های دیگر انجام می‌شود! در پاسخ باید گفت که رئیس‌جمهور خواهان زنگ مستقل برای این سه درس شده بود. از این گذشته نگارنده به‌عنوان آموزگار می‌داند که این سخن در عمل یعنی هیچ! اینکه در کلاس درس فارسی، شما به دنبال گفت‌وگو و کتاب‌خوانی باشید یعنی دنبال نخود سیاه فرستادن منتقدان.

شوربختانه برنامه درسی در آموزش‌وپرورش به گرهی کور و ناامیدکننده برخورد کرده است. برای نمونه با اینکه درس‌های تازه‌ای به آن افزوده می‌شود از شمار آنها کاسته نمی‌شود. این فرایند فشار آموزشی بر دانش‌آموزان و آموزگاران را افزون‌تر و گذراندن آن را سخت‌تر کرده است. بی‌گمان خستگی، ناامیدی و سرخوردگی و بن‌بست آموزشی و در پایان گریز دانش‌آموزان از پیامدهای ناگزیر و نگران‌کننده آن است.

آخرین سرشماری نشان می‌دهد کمتر از ۴۰ یوزپلنگ در کل ایران باقی مانده است

۲ «یوز» تا انقراض

شرق: بالای صفحه اول سایت پروژه حفاظت از یوزپلنگ آسیایی نوشته شده «این پروژه از سال ۱۳۸۰ با همکاری سازمان حفاظت محیط زیست و بخش برنامه‌ریزی برای توسعه سازمان ملل در حال اجراست و هدف از آن نجات یوزپلنگ‌های آسیایی باقی‌مانده‌ای است که به‌شدت در خطر منقرض‌شدن هستند و اکنون تنها در ایران یافت می‌شوند»؛ گونه‌ای جانوری که به نام یوزپلنگ ایرانی هم شناخته می‌شود.

بااین‌حال، آن‌گونه که روز گذشته رئیس انجمن یوزپلنگ ایرانی در یک نشست خبری اعلام کرد: «از مجموع کل یوزپلنگ‌های موجود در ایران که تعداد آنها کمتر از ۴۰ قلاده است، تنها دو قلاده ماده هستند و این یعنی اگر اقدام مفیدی در این‌باره صورت نگیرد، قطعا در دهه ۹۰ این گونه ارزشمند منقرض خواهد شد».بااین‌حساب به نظر می‌رسد باید از الان پروژه حفاظت از یوزپلنگ آسیایی با ۱۶ سال سابقه را پروژه‌ای شکست‌خورده دانست. این در حالی است که در این سال‌ها تلاش‌های بسیاری برای حفاظت این گونه جانوری در ایران انجام شده، اما از آن‌سو تخریب زیستگاه‌ها و دیگر مشکلاتی که در این راه به وجود آمده، به تلاش‌ها برای جلوگیری از انقراض یوزپلنگ‌های ایرانی در سرزمین ایران امان نداده است و شرایط به‌سرعت به سمت بسته‌شدن این پرونده پیش می‌رود.

پیشینه روز یوزپلنگ

امروز نهم شهریور روز «یوزپلنگ ایرانی» نام‌گذاری شده است؛ روزی که به یاد کشته‌شدن دو توله یوزپلنگ در سال ۱۳۷۳ به این نام مشهور شد. در نهم شهریورماه سال ۱۳۷۳ در شهرستان بافق استان یزد و در گرمای تابستان، یک یوزپلنگ ماده به‌همراه سه توله‌اش برای نوشیدن آب به سوی نخلستان‌های اطراف بافق آمد، اما در میان تعدادی از مردم محلی ناآگاه محاصره می‌شود و مادر پس از مدتی مقاومت در برابر حملات و ضربات مردم که با سنگ و چوب به او وارد می‌شود، فرار می‌کند، اما سه توله‌اش گرفتار می‌شوند. یکی از شاهدان، خود را به اداره محیط زیست بافق می‌رساند و مأموران محیط زیست را آگاه می‌کند. هنگامی‌که مأموران اداره به محل می‌رسند، با لاشه بی‌جان یکی از توله‌ها مواجه می‌شوند، اما دو توله دیگر با وجود جراحات شدید همچنان زنده بودند و به یزد منتقل شدند. شدت ضربات وارده بر سر و روی یکی از توله‌ها باعث مرگ او در میانه راه می‌شود. توله سوم در یزد به‌وسیله دامپزشک درمان سطحی می‌شود، اما برای نجات از مرگ بلافاصله به تهران منتقل می‌شود و تا سال ۸۲ هم در پارک پردیسان تهران بود و سپس در همان‌جا از دنیا رفت. طبق گزارش‌های محیط‌بانان بافق، ماده‌یوز مادر، هر روز به نزدیکی شهر و نخلستان می‌آمد تا توله‌های خود را جست‌وجو کند، اما بعد از یک هفته جست‌وجوی ناکام، دیگر در محل دیده نشد.

وضعیت‌نگران‌کننده

مرتضی اسلامی‌دهکردی، رئیس انجمن یوزپلنگ ایرانی که روز گذشته به مناسبت همین روز یک نشست خبری با خبرنگاران ترتیب داده بود، در سخنان خود دراین‌باره گفت: «از سال‌های گذشته همواره آمارهای مختلفی از جمعیت یوزها ارائه می‌شد چون روش‌های آمارگیری متفاوت بود، ازاین‌رو نمی‌توان زیاد به آنها استناد کرد. نتیجه پایش‌ها نشان می‌دهد وضعیت یوزها بسیار نگران‌کننده است و زنگ خطر انقراض این گونه ارزشمند به صدا درآمده است؛ به‌عنوان‌مثال از سال ۹۰ پایش ملی یوزپلنگ ایرانی در کشور شکل گرفت و قرار شد هر دو سال یک بار این پایش انجام شود که اساس کار، استفاده از دوربین‌های تله‌ای است چون با آنها آمارگیری با روشی یکسان انجام می‌شود و به نتیجه به‌دست‌آمده می‌توان استناد کرد. براین‌اساس اولین مرحله پایش در سال‌های ۹۰ و ۹۲ و مرحله دوم در سال‌های ۹۳ و ۹۴ انجام شد و مرحله سوم نیز از ابتدای سال ۹۵ در حال اجراست که نتیجه این پایش‌ها بسیار نگران‌کننده است و نشان از کاهش جمعیت یوزها به‌ویژه یوزهای ماده دارد». اسلامی افزود: «در فاز اول از ۲۰ قلاده یوزپلنگ که ۱۱ قلاده نر و هفت قلاده ماده بودند، تصویربرداری شد که جمعیت ماده‌ها در این پایش ۳۵ درصد جمعیت را نشان می‌دهد که با برآورد صورت‌گرفته، احتمال می‌رفت در آن سال حدود ۴۰ قلاده یوز در کشور باشد، اما در فاز دوم مجموع یوزهایی که شناسایی شدند ۲۳ قلاده بود که از این تعداد فقط چهار قلاده ماده، یعنی ۱۷ درصد جمعیت را شامل می‌شد، اما وضعیت در فاز سوم نگران‌کننده‌تر بود چراکه نتایج پایش‌ها نشان می‌دهد اکنون فقط دو قلاده یوزپلنگ ماده در کشور وجود دارد که بااین‌حساب این گربه‌سان ارزشمند فقط یک قدم تا انقراض فاصله دارد؛ یعنی جمعیت ماده از ۳۵ درصد در فاز اول، به ۱۰ درصد در فاز دوم کاهش یافته است». طبق گفته رئیس انجمن یوزپلنگ ایرانی: «در زیستگاه میاندشت در سال گذشته فقط سه ماده و چهار یوز نر شناسایی شده است، این در حالی است که حوادثی مانند تصادفات جاده‌ای همیشه در کمین یوزپلنگ‌هاست. در بهار امسال یک ماده‌یوز که مادر پنج یوز و مادربزرگ سه یوز بود، در جاده عباس‌آباد در مسیر تهران - مشهد کشته شد، بارها توله این یوز در آن منطقه دیده شده بود، اما چون هنوز به سن استقلال نرسیده بود، نمی‌دانیم که اکنون زنده است یا تلف شده است». به گفته وی، احتمال می‌رود یک یوز ماده هم در منطقه حفاظت‌شده توران باشد که البته زیاد هم مطمئن نیستیم». رئیس انجمن یوزپلنگ ایرانی گفت: «یوزها در پارک ملی میاندشت و توران مرتب در حال تردد هستند و فاصله میان این دو منطقه، حفاظت‌شده نیست، بنابراین نقاط پرخطری هستند و تاکنون هفت یوز در این مسیر کشته شده‌اند که پنج قلاده از آنها ماده بوده است. در چنین شرایطی که وضعیت یوزپلنگ‌ها تا این حد بحرانی است، اگر اقدام مفید صورت نگیرد قطعا در دهه ۹۰ این گونه ارزشمند منقرض خواهد شد، البته در این سال‌ها اقدامات خوبی صورت گرفته در غیراین‌صورت تاکنون یوز منقرض شده بود. باید توجه داشت که یوزها موجوداتی هستند که مسافت‌های طولانی حدود ۱۳۰ تا ۲۱۰ کیلومتر را می‌پیمایند که در این مسیر خطرات زیادی متوجه آنها می‌شود؛ از این رو حفاظت از کریدورهایی که یوزها در آن رفت‌وآمد می‌کنند، بسیار حائز اهمیت است که باید ایمن‌سازی شوند. به همین دلیل اگر جاده عباس‌آباد به شکل اورژانسی ایمن‌سازی نشود، ممکن است تمام یوزهای زادآور نابود شوند». وی درباره زیستگاه‌های جنوبی یوزپلنگ نیز گفت: «تا سال ۹۱ فقط یک قلاده یوز نر در پارک ملی کویر مشاهده شد و بعد از آن دیگر یوزی دیده نشد. از این رو به نظر می‌رسد این گونه ارزشمند در آن منطقه به صورت محلی منقرض شده باشد. یوزهای ماده بسیار مخفی‌کارتر از یوزهای نر هستند، بنابراین دیدن آنها مشکل‌تر است، به‌عنوان مثال در فاز اول پایش ملی یوزها در دره انجیر و بافق از یک یوز نر شاید ۳۰ بار عکس‌برداری شد اما از یک ماده سه تا چهار بار فیلم‌برداری شد؛ برای همین امید داریم تا پایان فاز سوم نتایج خوبی به دست آید».

تاکنون در طبیعت ایران دو گونه جانوری مهم شیر و ببر منقرض شده و برای همیشه از طبیعت ایران حذف شده‌اند، از گربه‌سانان مهم و گوشت‌خوار، پلنگ‌ها و یوزپلنگ‌ها باقی مانده‌اند، از این دو گروه نیز یوزپلنگ‌ها با سرعتی غم‌انگیز به سمت انقراض پیش می‌روند. به صورت میانگین در هر سال تقریبا دو یوزپلنگ ایرانی توسط انسان‌ها کشته می‌شوند

وی درباره تعداد دوربین‌های به‌کارگرفته‌شده برای پایش یوزها گفت: «در فاز اول از صد دوربین استفاده کردیم و در فاز سوم از ۵۵ دوربین استفاده می‌کنیم چون به دوربین بیشتری نیاز نداریم و همین تعداد جواب‌گو است». اسلامی با اشاره به اینکه این دوربین‌ها خارجی هستند و هزینه نگهداری آنها اعم از تعویض باتری یا تعمیر بسیار گران است، ادامه داد: «البته امکان تعمیر این دوربین‌ها بسیار کم است، همچنین برخی از آنها به سرقت رفته و تعدادی هم با سیلاب‌ها از بین می‌روند؛ از این رو هزینه زیادی به انجمن تحمیل می‌شود. البته ما در تلاشیم تا این دوربین در داخل کشور تولید شود که اقداماتی نیز در این راستا صورت گرفته است».

رئیس انجمن حفاظت از یوزپلنگ‌های ایرانی با بیان اینکه تعداد یوزها را تا پایان سرشماری می‌توانیم اعلام کنیم، گفت: «در سال ۹۲ برآوردها از جمعیت یوز بین ۴۰ تا ۷۰ قلاده بود اما اکنون برآوردها نشان می‌دهد حداقل ۵۰ قلاده هستند که البته قطعا زیر ۵۰ است. اگر سرعت حفاظت با روند فعلی پیش رود، وضع یوزها سال به سال بدتر خواهد شد».

علاوه بر اسلامی، روز گذشته هومن جوکار، مدیر پروژه حفاظت از یوزپلنگ آسیایی، نیز در رابطه با روز یوزپلنگ با بیان اینکه نهم شهریور، روز حفاظت از یوزپلنگ آسیایی، نماد تلاش ایرانیان برای حفظ آخرین بازمانده‌های این گونه ارزشمند و منحصربه‌فرد است، گفت: «امروز شرایط یوز در زیستگاه‌های کشور، شرایطی خاص و متفاوت با گذشته است و مطالعات و شواهد دو سال گذشته به ما نشان می‌دهند که با وجود مشاهده پیوسته یوزپلنگ در اغلب مناطق چهارگانه سازمان حفاظت محیط زیست و زیستگاه‌های تحت حفاظت پروژه، در مناطقی مانند استان یزد، یوزپلنگ‌های ماده کمتری مشاهده شده و زیستگاه‌های جنوبی با وجود شرایط نسبتا مناسب، با کاهش جمعیت شدیدتری روبه‌رو هستند. این مقام مسئول خاطرنشان کرد: «تجربه چند سال گذشته نشان داده که اصولا یوزپلنگ‌های ماده، کمتر در عکس‌های دوربین‌های تله‌ای دیده می‌شوند. به گونه‌ای که می‌توان گفت به طور میانگین، کمتر از ۱۰ درصد یوزپلنگ‌هایی که جلوی دوربین‌های تله‌ای قرار گرفته‌اند، ماده‌ها بوده‌اند. به‌عنوان مثال از ۸۰ دوربین تله‌ای کارگذاشته‌شده در بخشی از ذخیره‌گاه زیست‌کره توران، پس از دو ماه، تنها از یک ماده یوز به همراه توله عکس‌برداری شد اما به فاصله دو هفته، کارشناسان پروژه در منطقه به یک یوز ماده و توله‌هایش برخورد کردند که با یوز ماده قبل متفاوت بود».

تأثیر خشک‌سالی بر وضعیت یوزپلنگ‌ها

به گفته جوکار، پرفسور جورج شالر و دکتر استفان آستروفسکی، از نامدارترین چهره‌های حفاظت از حیات وحش جهان پس از بررسی زیستگاه‌های استان یزد معتقد بودند که خشک‌سالی، شرایط زیستگاه را برای یوزپلنگ‌ها مساعدتر کرده است چراکه گونه‌هایی مانند کل و بز برای یافتن منابع آب مجبور به پایین‌آمدن از ارتفاعات و حضور در دشت‌ها هستند و شکار این گونه‌ها برای یوز بسیار آسان‌تر از گونه‌های دشت‌زی است. جوکار ادامه داد: «با این‌حال جمعیت زیستگاه‌های یزد به اندازه‌ای پایین است که آسیب‌پذیری یوزپلنگ‌ها را تا حد زیادی افزایش داده و به گفته پرفسور شالر، در جمعیت‌های بسیار کم و با تراکم پایین، گاهی ماده‌ها بر اثر عواملی کوچک مانند درگیری با سگ‌های اهلی یا تصادفات جاده‌ای به‌سرعت از طبیعت حذف می‌شوند و جمعیت زیستگاه به سمت تک‌جنسیتی‌شدن می‌رود و به نظر می‌رسد که هم‌اکنون برای زیستگاه‌های یزد چنین واقعه‌ای رخ داده است».

به گفته مدیر پروژه حفاظت از یوزپلنگ آسیایی، تعدد تلفات جاده‌ای در دهه گذشته منجر به خالی‌شدن زیستگاه کالمند-بهادران در استان یزد از جمعیت یوز شده است. این مقام مسئول ضمن تأکید بر اینکه شرایط برای زیستگاه‌های دیگر متفاوت است، تصریح کرد: «از میان پنج زیستگاه نایبندان، میاندشت، توران، دربند راور و کویر، زیستگاه‌های میاندشت و توران زیستگاه‌های زایای یوزپلنگ هستند و زادآوری یوز در آنجا انجام می‌شود».

ادامه در صفحه ۱۷

خبر

کاهش ۱۲درصدی بارش تهران

● **ایسنا:** رئیس مرکز ملی خشک‌سالی و مدیریت بحران سازمان هواشناسی ضمن اشاره به استان‌های پربارش و کم‌بارش کشور در ۱۱ ماه اخیر، از افزایش دمای کشور در ماه گذشته خبر داد. شاهرخ فاتح با اشاره به اینکه کل کشور از ابتدای سال آبی ۹۵ ـ ۹۴ تا روز شنبه (ششم مرداد) ۲۳۱ میلی‌متر دریافت بارش داشته است، گفت: بارش کل کشور نسبت به میانگین بلندمدت دو درصد کاهش ولی نسبت به میانگین سال گذشته، ۱۹ درصد افزایش داشته است. وی با اشاره به بارش ۲۵۴میلی‌متری در استان تهران از ابتدای مهر ۹۵ تا ششم مرداد، اظهار کرد: بارش استان تهران نسبت به میانگین بلندمدت ۱۲ درصد کاهش و نسبت به مقدار بارش سال گذشته ۱۳ درصد افزایش داشته است. رئیس مرکز ملی خشک‌سالی و مدیریت بحران سازمان هواشناسی افزود: در این بازه ۱۱ماهه، چهار استان یزد با ۴۴ درصد، سیستان‌وبلوچستان ۳۸ درصد، خراسان جنوبی ۳۴ درصد و اصفهان ۲۷ درصد نسبت به میانگین بلندمدت کاهش بارش داشته‌اند. فاتح با اشاره به استان‌هایی که در ۱۱ماهه اخیر وضعیت خوب بارشی داشته‌اند، اظهار کرد: استان‌های ایلام با ۶۳ درصد، کرمانشاه با ۴۶ درصد، لرستان با ۴۳ درصد و همدان با ۳۴ درصد نسبت به میانگین بلندمدت افزایش بارش داشته‌اند. این کارشناس سازمان هواشناسی در ادامه به وضعیت دمای کشور در ماه گذشته اشاره کرد و گفت: مردادماه امسال نسبت به میانگین بلندمدت دمای مرداد، گرم‌تر بوده است به‌طوری‌که کل کشور حدود سه‌دهم درجه سلسیوس گرم‌تر از دمای مردادماه در مقیاس بلندمدت بوده است.

یک قدم زودتر اقدام کنیم

● کمپین‌های پیشگیری از سرطان پستان مؤسسه خیریه بهنام دهش‌پور، در سال ۱۳۹۵ آغاز شد. این اقدام در راستای فعالیت‌های مؤسسه برای اطلاع‌رسانی و آگاه‌سازی عمومی شهروندان تهرانی و برای سومین سال اجرا، از ۲۲ مرداد با حضور و مشارکت داوطلبان مؤسسه و شهروندان آغاز شد و تا اسفند ۱۳۹۵ ادامه خواهد یافت. مراجعه دیر هنگام بیماران مبتلا نزد پزشک، علاوه بر طولانی‌شدن دوره درمان و تحمیل شرایط دشوار مالی ناشی از هزینه‌های دارویی و درمان به خانواده، موجب ایجاد عوارض جسمی ناشی از معالجه‌ها در بیمار و در پی آن موجب ناتوانی طولانی‌مدت در انجام امور روزمره و ضعف در برقراری ارتباط با جامعه خواهد شد و بازگشت بیمار به شرایط معمولی زندگی چه از نظر جسمی و چه از نظر روانی، به سادگی میسر نخواهد بود؛ ازهمین‌رو در این برنامه گروه داوطلبان مؤسسه خیریه بهنام دهش‌پور در دو گروه اطلاع‌رسانی و پزشکان با مردم به گفت‌وگو پرداختند و اطلاعات تخصصی را در زمینه پیشگیری و تشخیص زودهنگام سرطان پستان و فعالیت‌های مؤسسه خیریه بهنام دهش‌پور در اختیار مراجعان قرار دادند. در کنار این اطلاع‌رسانی و یادآوری اهمیت غربالگری، بانوان علاقه‌مند برای حضور در جلسات خودآزمایی سرطان پستان اقدام به ثبت‌نام و اعلام آمادگی در این زمینه کردند. فعالیت عمومی و تشویق به مشارکت بانوان در قالب این کمپین تا آذر و در قالب دو برنامه دیگر تعریف شده است.

جدول ۲۶۲۹ ■ طراح: بیژن گورانی

افقی:

۱- به صورت علنی- درهم و برهم و آشفته ۲- شهری در استان کرمان- ترس غیرعقلانی- رمانی نوشته رضا امیرخانی ۳- شجاع- خوشا آنان که... یارشان بی- کلاه پادشاهی ۴- نوعی هواپیمای مسافربری- آینده- عنوان هریک از پادشاهان ساسانی ۵- ماهی کنسروی- روده‌ها- دستبند زنانه- چاه عمیق ۶- از سازهای عربی- نوعی تحریک پوستی- فوری ۷- بی‌کس- دست نوازشگر پدر بر سرش نیست- تالاب دیدنی کنبدکاووس ۸- از خوانندگان موفق موسیقی سنتی کشورمان با آلبوم نیلوفرانه ۹- از توابع استان گیلان- نویسنده و فیلسوف فرانسوی قرن هجدهم- پاره آتش ۱۰- شب عرب- پیامبری که در سن کودکی به مقام نبوت رسید- گوشه‌ای در دستگاه شور ۱۱- ریشه- خردمند- آماسیدگی- عظمت ۱۲- مسجد مدینه- جانوری درنده از خانواده گربه‌سانان- کشتی جنگی ۱۳- دین رایج در هندوستان- ریز نمرات- شهرت‌طلب ۱۴- شهر مارکوپولو- گرفتن مال مردم به زور و تهدید- کوشا ۱۵- بخشی از لوله گوارش- کهن‌ترین دانشگاه جهان در مصر.

عمودی:

۱- مهندس معمار- از جاذبه‌های گردشگری کیش ۲- سزاوار و درخور- کفش علمای دینی- گهواره ۳- دانه چرکی ریز روی پوست- لااله‌الاالله گفتن- سخت و محکم ۴- گندم آسیاب‌شده- آماده‌کردن- زن سالخورده ۵- از اختراعات ادیسون- چوپان ۶- حرف آزاردهنده- عوض‌کردن- فریبکار ۷- ضروری- شرح و تفسیر باطنی سخن- پایان ۸- رو به آن نماز می‌خوانیم- موهوم- پایتخت چک ۹- طایفه چادرنشین- رایگان و مجانی- شاگردی‌کردن ۱۰- شیوه حل مشکل- از سبزی‌های معطر خوردنی- حرف گزینش ۱۱- اصطلاحی در ورزش کشتی- از عناصر تشکیل‌دهنده هوا ۱۲- عدد- شهری در استان خراسان شمالی- پسوند شباهت ۱۳- مقابل مثبت- نمایش‌نامه‌ای اثر فدریکو گارسیا لورکا- کلید بهشت است ۱۴- دلسردی- فیلمی ترسناک و مشهور ساخته ویلیام فریدکین- رویداد بسیار ناگوار ۱۵- دریاچه دیدنی اردبیل- وضعیت شلوغ و آشفته.

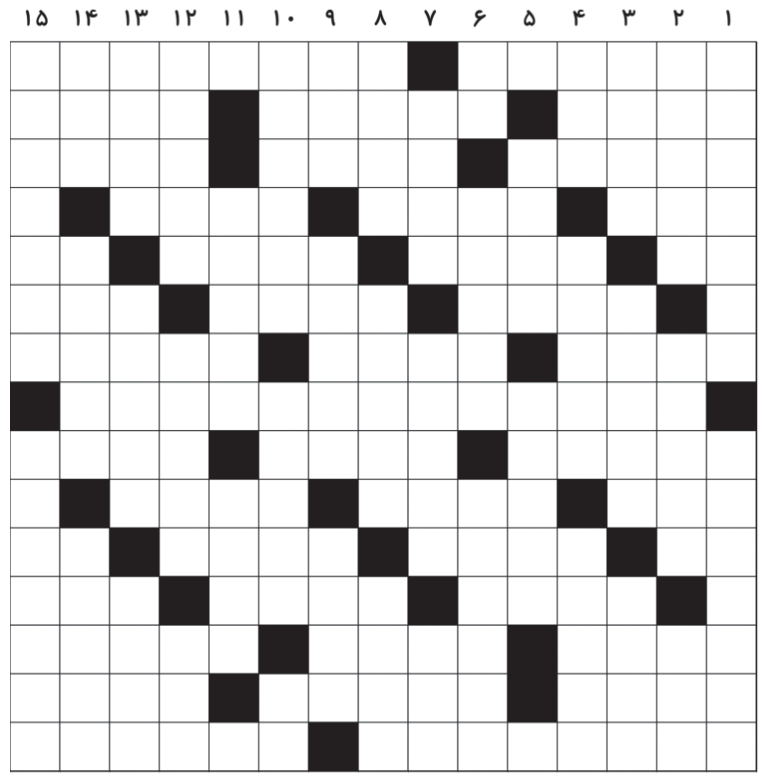

سودوکو سخت ۱۶۲۶

قانون‌های حل جدول سودوکو:

۱- در هر سطر و ستون باید اعداد یک تا ۹ نوشته شود. بدیهی است که هیچ عددی نباید تکرار شود.

۲- در هر مربع ۳×۳ اعداد یک تا ۹ باید نوشته شود و در نتیجه هیچ عددی نباید تکرار شود.

۵				۷				۱
۱	۷			۴			۹	
					۵			۳
	۶				۹	۳		
		۹			۷		۲	۴
۴		۲						۹
۶	۸					۱		۷
					۶		۴	۸
			۱	۳	۸			

حل سودوکو سخت

۵	۴	۶	۹	۷	۳	۲	۸	۱
۱	۷	۳	۸	۴	۲	۵	۹	۶
۹	۲	۸	۶	۱	۵	۴	۷	۳
۸	۶	۷	۴	۲	۹	۳	۱	۵
۳	۱	۹	۵	۶	۷	۸	۲	۴
۴	۵	۲	۳	۸	۱	۷	۶	۹
۶	۸	۵	۲	۹	۴	۱	۳	۷
۲	۳	۱	۷	۵	۶	۹	۴	۸
۷	۹	۴	۱	۳	۸	۶	۵	۲

حل سودوکو ۱۶۲۵

۹	۶	۴	۸	۷	۱	۵	۲	۳
۲	۷	۱	۵	۳	۹	۶	۸	۴
۳	۸	۵	۲	۴	۶	۱	۹	۷
۱	۲	۹	۴	۵	۷	۸	۳	۶
۸	۴	۶	۳	۹	۲	۷	۵	۱
۷	۵	۳	۶	۲	۸	۹	۴	۲
۴	۳	۸	۷	۶	۵	۲	۱	۹
۵	۱	۷	۹	۲	۴	۳	۶	۸
۶	۹	۲	۱	۸	۳	۴	۷	۵

سودوکو ۱۶۲۶

		۷		۳		۴		۲
	۵				۴		۹	۱
۴		۹	۱	۷			۳	
۵		۱	۳			۶		۴
	۳			۱		۵		۸
۷		۶			۸			
۶	۷		۸		۹		۴	
۱	۲	۸					۵	
۳	۹		۵		۱	۲		۷

سودوکو

سودوکو Sudoku یک واژه ترکیبی ژاپنی به معنای عددهای بی‌تکرار است و امروزه به جدولی از اعداد گفته می‌شود که به عنوان یک سرگرمی رایج در نشریات کشورهای مختلف به چاپ می‌رسد.

جدول ۲۶۲۸